

Magyar hal Portugáliában

HUBAY-CEBRIÁN ANDOR MŰVÉSZETI TEVÉKENYSÉGE VISTA ALEGRÉBEN

Hubay-Cebrián Andor az 1948 tavaszán államosított Herendi Porcelángyár Rt. utolsó igazgatója volt. Miután nem sokkal ezután családjával együtt elhagyta Magyarországot, rövid norvégiai kitérőt követően – ahol a porsgrundi porcelángyár (Porsgrunds Porselænsfabrik) művészeti vezetője volt – 1951-ben a távoli portugáliai kis faluba, a Portótól nyolcvan kilométerre fekvő Vista

HUBAY-CEBRIÁN Andor: Dunai hal. Gyártó: Vista Alegre Porcelángyár
Andor HUBAY-CEBRIÁN: Danubian Fish. Producer: Vista Alegre Porcelain
Factory | 1954, porcelán, 2,4x1,8x11,9 cm
Fotó: Vista Alegre-i Múzeum

Alegrébe költözött. Az Atlanti-óceán közelében fekvő településen 1824-ben – Herend előtt két évvel – alapítottak porcelángyárat, amely kisebb-nagyobb megszakításokkal a második világháború végén is működött, sőt ezekben az évtizedekben élte egyik fénykorát.

Hubay Jenő zeneszerző és hegedűművész fia a tanulmányait Párizsban és Rómában végezte, festészetet tanult, de már egészen fiatalon kapcsolatba került a porcelánalkotással és -gyártással, mivel édesapja és a Herendi Porcelángyár tulajdonosa, Farkasházy Jenő jó barátok voltak. A két világháború között Hubay-Cebrián Andor ismert festővé vált, elsősorban sajátos jegyeket hordozó tájképei, valamint portréi miatt. Utóbbiak közül a legismertebb az 1935-ben Klebelsberg Kunóról készített festménye volt. A festészet mellett szobrászattal, majd mintatervezéssel is foglalkozott, de az 1930-as évek közepétől vállalatvezetői és -ügyvivői feladatokat is ellátott. 1932-től a Nemzeti Szalon igazgatója, 1936-

HUBAY-CEBRIÁN Andor: Arany lazac / Magyar hal. Gyártó: Vista Alegre Porcelángyár | Andor HUBAY-CEBRIÁN: Golden Salmon / Hungarian Fish. Producer: Vista Alegre Porcelain Factory | 1954, porcelán, 8,7x11,5x24,4 cm
Fotó: Vista Alegre-i Múzeum

tól a Herendi Porcelángyár művészeti, majd 1945-től ügyvezető igazgatója lett. A nemzetközileg is jól ismert Hubay-Cebrián Andort sokrétű tapasztalatai miatt hívták művészeti igazgatónak Vista Alegre-be.

HUBAY-CEBRIÁN Andor: Magyar hal. Gyártó: Vista Alegre Porcelángyár
Andor HUBAY-CEBRIÁN: Hungarian Fish. Producer: Vista Alegre Porcelain
Factory | 1955, porcelán, 7,3x11,2x22,5 cm
Fotó: Vista Alegre-i Múzeum

Alig három évet töltött itt, mégis a vállalat művészi koncepciójának megújítása mellett a vállalat-szervezésben, főként a munkásjólét területén hozott intézkedései meghatározóak voltak. Megérkezését követően a formatervezést és a gyártást új alapokra kívánta helyezni, ennek érdekében az alkotótérreket gyökeresen átalakította. A festőműhely ablakait megnagyobbította, hogy minél több természetes fény juthasson be a belső terekbe. Emellett óránként 10-15 perc pihenőt rendelt el a festők számára, és fontosnak tartotta a párbeszédet a szobrászok és porcelánfestők között. Az égetőkemencék mellett dolgozók esetében rövidítette a munkaidőt, illetve több pihenőidőt határozott meg számukra. Szintén a nevéhez fűződik a porcelánfestő-képzés megújítása is.

Szellemisége és tevékenysége komoly reformokat, de egyben gyakori konfliktusokat is eredményezett az ekkor még erősen feudális szellemiségű Portugáliában, különösen annak egy apró, elzárt településén. Részben ennek is tudható be, hogy 1954-ben családjával Lisszabonba költözött. Ugyan Hubay-Cebrián Andor még két évig a porcelángyár alkalmazottja maradt, de ez idő alatt elsősorban tervezőként számítottak rá. Művészeti tevékenységének sikerét jelzi, hogy több kisplasztikáját mind a mai napig gyártják és forgalmazzák.

Emigráns magyar művészként természetes, hogy kezdetben elsősorban hazájára emlékeztető témákat, motívumokat használt. Később, jobban megismerve a helyi, valamint Portugália (volt) afrikai gyarmatainak kultúráját, egyre színesebb és sokrétűbb tervekkel készített. Különösen a gyarmatok gazdag állat- és növényvilága, a színek és formák sokrétűsége nyugtázta le. Megmaradt

tervei alapján jól látszik, hogy míg Porsgrundban elsősorban a kék, addig Vista Alegreben a zöld és piros különböző, elsősorban élénkebb árnyalatai domináltak. Ceruzarajzai, skiccei és az ebből készült tervei közül végül csak néhányat öntöttek porcelánba – közülük a legismertebb az ágaskodó zsiráfot és egy pálmafát ábrázoló kisplasztika (Girafa e palmeira) –, ezek a tárgyak ma is komoly értékkel bírnak a gyűjtők körében.

A Vista Alegre-i Múzeum állandó kiállításában Hubay legismertebb alkotása, a *Peixe Húngaro* (Magyar hal) nevet viselő kisplasztika szerepel. Már Herenden is tervezett halformákat, azonban rajzai között itt már megjelennek a tengeri halak és más egzotikus élőlények is. A Magyar hal 1954-ben került a gyártott termékek listájára, majd két évvel később „kistestvére”, a kevésbé ismert *Peixe Danubiot* (Dunai hal) is elérhetővé vált az érdeklődő közönség számára. A Magyar hal modellje egy lazac volt, amely köztudottan nem honos Magyarországon, így a porcelántárgy megnevezése elsősorban az emigrációba kényszerült alkotójára és megszállt hazájára vonatkozhatott.

HUBAY-CEBRIÁN Andor a Vista Alegre-i irodájában 1952-ben
Andor HUBAY-CEBRIÁN in his office in Vista Alegre in 1952
Fotó: a Hubay család tulajdona

Hubay-Cebrián Andor 1956 után már nem foglalkozott formatervezéssel, Lisszabonban visszatért a festészethez, a helyi amerikai iskolában tanított, valamint előkelő portugál családoknak készített portrékat és tájképeket. Szabadidejében – ahogy gyermekkorától kezdve – folyamatosan festett, ehhez pedig az óceánpart kitűnő inspirációt és háttérrel biztosított számára.

SZÜTS István Gergely
történész

Források

Szüts István Gergely: A Herendi Porcelángyár Rt. államosítása. *Betekintő*, 2015/3.

Czetz Balázs – Szüts István Gergely: Hungarika kutatás és a portugál levéltárak. Beszámoló a 2018. június 1–17. között végzett portugáliai kutatóútról. *Levéltári Szemle*, 68. évf. 4. sz. (2018), 56–67.